

ناگفته‌های «استقلال»؛

از عضویت فردین تا ماجرای یک قهرمانی گم‌شده!

گفت و گوی امیر رفیعی کارگردان مستند «آبی به رنگ آسمان» را بخوانید.

به گزارش سایت خبری پرسون، امیر رفیعی کارگردان مستند «آبی به رنگ آسمان» که به تاریخچه تیم فوتبال استقلال اختصاص دارد، به ارائه توضیحاتی درباره این مستند پرداخت.

امیر رفیعی کارگردان مستند «آبی به رنگ آسمان» همزمان با عرضه اینترنتی این مستند درباره آن توضیح داد: این مستند اثری بود که درباره تاریخچه باشگاه استقلال تهران آن را ساختم. پیش از این مستند من تجربه ساخت مستندی درباره ناصر حجازی را به‌عنوان تهیه‌کننده داشتم و با توجه به علاقه‌ای که شخصاً به باشگاه استقلال داشتم و می‌دیدم که شاهد درگذشت برخی از چهره‌های مطرح این باشگاه هستیم و منبعی هم برای تاریخ‌نگاری درباره این باشگاه وجود ندارد، تصمیم به ساخت این مستند گرفتیم. کتاب‌هایی درباره باشگاه‌های بزرگ مانند استقلال و پرسپولیس وجود دارد اما با توجه به اینکه مردم ما خیلی اهل مطالعه نیستند، با تصویر ساده‌تر ارتباط برقرار می‌کنند و جذابیت بیشتری برای‌شان دارد، تصمیم گرفتیم تاریخچه استقلال را در یک مستند روایت کنیم.

وی افزود: قصد اولیه‌ام این بود که چهار فینال آسیایی باشگاه استقلال را در یک مستند به‌تصویر بکشم اما وقتی وارد مرحله پژوهش شدیم، گفتگوهایی که می‌گرفتیم آنقدر جذاب بود که از محدوده این موضوع خارج شدیم و حتی نام فیلم را هم تغییر دادیم. در آن مقطع به‌دنبال تغییر اسم بودم اما «آبی به رنگ آسمان» پیشنهاد زنده‌یاد خشایار الوند بود که نویسندگی کار را برعهده داشت. وقتی فرازونشیب‌های باشگاه را دیدیم، هرچند کلیت تاریخ باشگاه را می‌دانستیم اما جزئیاتش برایمان جالب بود. ارجاع به منابع آرشیوی و تطبیق دادن روایت‌ها با اسناد مطبوعاتی و تصویری موجود، باعث شد که بعدها خودم هم به این نتیجه برسم که نام فیلم خیلی روی آن می‌نشیند، مانند آسمانی که در شرایط عادی آبی است اما گاهی می‌تواند ابری شود و گاهی می‌تواند رنگ و روی دیگری هم پیدا کند اما سرانجام مجدد آبی می‌شود. این فرازوفرودها برای باشگاه استقلال از زمان تأسیس وجود داشته و تا به امروز هم وجود دارد.

رفیعی در ادامه درباره جذابیت‌های ساخت این مستند برای خود گفت: مواجهه با گفتگوهای تازه‌ها از یک سو و بازخوانی منابع مطبوعاتی از سوی دیگر بسیار جالب بود. یکی از افرادی که بسیار به جذابیت این مستند کمک کرد ناصر عظیمی از پیشکسوتان ورزش کشور است که متأسفم مسئولان ورزش از ظرفیت او استفاده نکرده و نمی‌کنند. او هم مربی فوتبال بوده و هم در زمان خودش روزنامه‌نگار مطرحی بوده است. همراهی این پیشکسوت روند کار را برای ما تغییر داد. با استناد به برخی منابع با همراهی خشایار الوند بخشی از تاریخ را روایت می‌کردیم اما در مقطعی به توصیه یکی از دوستان به آقای عظیمی معرفی شدیم. ایشان هم بسیار حساس بودند و با هرکسی وارد گفتگو نمی‌شدند.

وی ادامه داد: وقتی برای گفتگوی اولیه رفتیم، ایشان خیلی لطف داشتند و انرژی خوبی بین‌مان شکل گرفت. شروع به طرح صحبت‌هایی کردند که برای من بسیار جذاب بود. خاترم هست حتی حافظه کمی برای تصویربرداری به همراه داشتیم و از تصویربرداری خواستم بروید و یک حافظه جدید بیاورید چرا که این صحبت‌ها بسیار جذاب است. آقای عظیمی ناگفته‌هایی را از زمان ورود فوتبال به ایران می‌گفتند و درباره باشگاه استقلال از همان زمانی که باشگاه دوچرخه‌سواران بود، اطلاعات بسیار خوبی داشتند. همین موارد باعث شد که شروع قصه مستند ما تغییر کند. خوشبختانه برای این حرف‌ها منابع مطبوعاتی مرتبط هم پیدا کردیم. کتابخانه ملی هم در این زمینه همراهی بسیار خوبی با ما داشتند.

این مستندساز با اشاره به اینکه در برخی منابع و به‌ویژه فضای مجازی به اشتباه تاریخ ۴ مهر را به‌عنوان روز تأسیس باشگاه استقلال اعلام کرده‌اند، توضیح داد: در یکی از دوهفته‌نامه‌های مربوط به همان‌زمان پیام تبریکی خطاب به آقای خسروانی بابت تأسیس باشگاه دوچرخه‌سواران دیدم که تاریخ انتشار آن مجله ۴ مهرماه بود و با توجه به شرایط انتشار مطبوعات در آن زمان این تبریک نمی‌توانست مربوط به همان روز یا روز قبل باشد و مربوط به چند روز قبل‌تر می‌شد. شروع به تحقیق در این زمینه کردم و در روزنامه کیهان و اطلاعات جستجوهای داشتم و سرانجام به تاریخ ۱۸ شهریور رسیدم که تاریخ درست تأسیس باشگاه استقلال با همان نام «دوچرخه‌سواران» بوده، اساسنامه باشگاه مربوط به مهرماه ۱۳۲۳ است و فعالیت رسمی آن در همین تاریخ ۱۸ شهریورماه همین سال آغاز شده است.

این مستندساز با اشاره به «قهرمانی گم‌شده» باشگاه استقلال که در دهه ۷۰ و ۸۰ در برخی رسانه‌ها مطرح شده بود هم گفت: در مقطعی در جستجوی این مطلب بودم که آیا محمدعلی فردین که آن زمان کشتی‌گیر هم بوده، در باشگاه استقلال عضویت داشته است یا خیر؟ این مسئله برای خود جذابیت داشت که بدانم فردین قبل از ورود به سینما در کدام باشگاه حضور داشته است. در حوالی سال ۳۵ دیدم به نکاتی در این زمینه در مطبوعات آن سال‌ها اشاره شده است. همین اسناد مطبوعاتی نشان می‌داد که در سال ۱۳۳۶ باشگاه تاج قهرمان کشور شده است و اولین قهرمانی کشور را همان سال به نمایندگی از استان تهران به‌دست می‌آورد. این مسائل برای هواداران باشگاه بسیار جذاب است.

رفیعی به برخی نکات تاریخی در مستند خود هم اشاره کرد و گفت: باشگاه تاج در مقطع کودتای ۲۸ مرداد برای دو روز تبدیل به باشگاه مصدق می‌شود و حتی تابلو باشگاه را هم پایین می‌کشند و بعد از کودتاست که مجدد باشگاه به جایگاه خودش بازمی‌گردد. همه این نکات برای خود من بسیار جذاب بود. شاید هواداران بیشتر درگیر بخش‌های فوتبالی این روایت تاریخی شوند اما تلاش خودم این بود که در کنار روایت تاریخچه باشگاه استقلال

این مستندساز با اشاره به ارزش آرشیوی مستند «آبی به رنگ آسمان» افزود: زمانی که ما ۲ مستند «ناصر حجازی» را می‌ساختیم، هیچ فیلمی از باشگاه استقلال در اختیار نداشتیم. برای مستند «آبی به رنگ آسمان» بود که با همکاری سازمان صداوسیما بخشی از این تصاویر در اختیار ما قرار گرفت و تصاویری را در مستند استفاده کردیم که حتی خود تلویزیون هم نشان نداده بود. مثل قهرمانی تاج در سال ۱۳۴۹ در آسیا که اساساً هیچ فیلمی پیش از این از آن وجود نداشت. ما در این مستند تصاویر این قهرمانی را شاهد هستیم. آنچه در این مستند پیش روی مخاطبان قرار گرفته همه قطعاتی است که به سختی گردآوری شده است.

این مستندساز با اشاره به برخی حرف‌وحديث‌ها میان هواداران دو باشگاه استقلال و پرسپولیس در زمینه قهرمانی پاک، به قهرمانی اخیر باشگاه استقلال پرداخت و گفت: این قهرمانی قطعاً یک قهرمانی سالم و پاک بوده است اما معتقدم اگر بخواهیم دنبال ناپاکی‌ها در فوتبال بگردیم، نیاز به یک بحث گسترده داریم و زمانی باید به این موضوع بپردازیم که فوتبال ما بخواهد به سمت پاکی حرکت کند! از گذشته‌های دور هم این مباحث وجود داشته است. زمانی که در تاریخ پژوهش می‌کردم با مورد عجیب صعود ناگهانی پرسپولیس از دسته سه به دسته یک با «مراحم شاه» مواجه شدم که در سال ۴۷ این اتفاق رخ داده و گزارش‌های آن در کیهان ورزشی وجود دارد.

وی با اشاره به جزئیاتی از تاریخ حواشی بازی‌های باشگاه پرسپولیس افزود: این موارد نشان می‌دهد فوتبال ما همواره با این مسائل مواجه بوده و بحث استقلال و پرسپولیس و سپاهان و این‌ها هم نیست. از گذشته‌های دور تا همین امروز خیلی موارد و مسائل در فضای فوتبال ما دخیل و مؤثر بوده، جذابیت‌ها اما همواره در مقطعی بوده که گرایش‌های سیاسی از سوی مسئولان و مدیران باشگاه‌ها کمرنگ‌تر شده است. در پنج سال گذشته، فارغ از بحث قهرمانی پاک یا ناپاک، متأسفانه وزیر ورزش گرایش‌های رنگی داشت و سعی می‌کرد با هزینه‌های بیشتر فضا را به سود باشگاه پرسپولیس تغییر دهد. در یک مقیاس کلی، همواره در ورزش این داستان‌ها را داشته‌ایم.